

DOI: <https://www.doi.org/10.26565/2220-7929-2022-62-04>
УДК 930.25(477)ЦДНТА(091)“2022.02.24/2022.10”

Ганна Голубкіна

Начальниця відділу використання інформації документів
Центральний державний науково-технічний архів України
Вул. Москалівська, 139, 61157, Харків, Україна
Email: an.golubkina@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1083-3228>

ВИКЛИКИ ВОЄННОГО ЧАСУ: ДІЯЛЬНІСТЬ ЦДНТА УКРАЇНИ В ПЕРІОД РОСІЙСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

У статті досліджено діяльність Центрального державного науково-технічного архіву України (ЦДНТА України) від початку російської військової агресії проти України 24 лютого 2022 р. до жовтня 2022 р. Охарактеризовано види науково-технічної документації, склад та зміст документів архіву. Розглянуто основні напрями діяльності ЦДНТА України, спрямовані на поповнення Національного архівного фонду цінними для суспільства документами, забезпечення збереженості документів, популяризацію та використання архівних ресурсів. Акцентовано увагу на проведенні важливої роботи з юридичними особами — джерелами формування Національного архівного фонду, наданні практичної та методичної допомоги співробітникам державних архівних установ. Реалізуючи Стратегію розвитку

Як цитувати: Голубкіна, Г. Виклики воєнного часу: діяльність ЦДНТА України в період російської військової агресії проти України. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Історія»*, вип. 62, 2022, с. 113-127. DOI: <https://www.doi.org/10.26565/2220-7929-2022-62-04>.

How to cite: Holubkina, H. Challenges of Wartime: The Work of the Central State Archive of Science and Technology (TsDNTA) of Ukraine during the Russian Invasion. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series: History*, no. 62, 2022, pp. 113-127. DOI: <https://www.doi.org/10.26565/2220-7929-2022-62-04>. (In Ukrainian)

© Голубкіна Г., 2022

архівної справи до 2025 р. та зберігаючи пріоритет у наданні безперешкодного доступу до інформації та задоволенні інформаційних потреб людей наданням рівного доступу до архівних ресурсів, ЦДНТА України підтримує зворотний зв'язок з користувачами, дає відповіді на запити й звернення, видає електронні копії документів, проводить консультації електронними засобами зв'язку тощо. Попри складні умови та дистанційну роботу, архівісти ЦДНТА України продовжують роботу над уже наявними великими проєктами: створення пошукової системи електронної ідентифікації об'єктів зберігання «ТОПАЗ», розроблення комплексної 3D-екскурсії всіма приміщеннями архіву, що значно не лише розширили номенклатуру дистанційних послуг архіву, але й ініціювали нові проєкти із залученням інноваційних технологій в архівну галузь, зокрема розроблення об'єктно-географічного каталогу, інтегрованого в інтерактивну карту. Зазначені заходи спрямовані на адаптацію роботи ЦДНТА України в умовах воєнного часу та збереження наукової, культурної спадщини країни. Оскільки російська зброяна агресія ще триває, архівні установи функціонують під постійною загрозою знищення та захоплення окупантами, то ця стаття не вичерпує висвітлення проблеми збереження архівістами ЦДНТА України національних культурних цінностей. Вочевидь, досліджувана тема має перспективи для подальших досліджень.

Ключові слова: ЦДНТА України, архів, науково-технічна документація, Національний архівний фонд, війна в Україні.

Повномасштабне вторгнення російських військ на територію України спричинило небачені в історії незалежної України руйнації. Окремі об'єкти й цілі міста зазнають нищівних ударів ворога. В умовах масштабного знищення інфраструктури України документи, що зберігаються в Центральному державному науково-технічному архіві України (ЦДНТА України) набувають особливої важливості, оскільки, крім історичного, культурного значення, мають ще й практичне: вони не втрачають своєї актуальності, залишаються корисними під час реконструкції, ремонту, удосконалення об'єктів, стають унікальним джерелом стратегічно необхідної інформації для післявоєнної відбудови нашої країни. Тож ЦДНТА України має надважливу місію збереження документального надбання українського народу. Статтю присвячено проблемам функціонування архівної установи від початку російської військової агресії проти України 24 лютого 2022 р. до жовтня 2022 р.

Зауважимо, що ЦДНТА України — це єдина в нашій країні спеціалізована державна архівна установа, що централізовано зберігає історично значущу науково-технічну документацію (НТД). НТД постійного строку зберігання є складником Національного архівного фонду та являє собою сукупність наукових, технічних, науково-технічних документів, у яких зафіксовано процеси й результати досліджень, розробок, а також методи їх впровадження у виробництво. До НТД відносять: проектну документацію для будівництва; документацію промислового та сільськогосподарського виробництва; науково-дослідну; конструкторську на вироби й обладнання індивідуального та серійного виробництва; технологічну; документи на об'єкти права інтелектуальної власності; з охорони навколишнього природного середовища тощо (Pravyla roboty 2014, 9).

Станом на жовтень 2022 р. ЦДНТА України зберігає 257 фондів, це понад 625 тис. одиниць зберігання. Архівні документи включають усі основні галузі економіки: будівництво, енергетика, металургія, вугільна, газова, нафтова, хімічна промисловості, автомобільне, тракторне, сільськогосподарське, важке і середнє машинобудування тощо. Значна кількість проєктів і розробок, що зберігаються в архіві, відзначені державними, міжнародними преміями, дипломами, медалями. Документи архіву різною мірою характеризують основні етапи розвитку науки, техніки й технології виробництва в Україні, впровадження нових прогресивних наукових і технічних ідей. Серед загального масиву комплексів вирізняються документи 26 фондів особового походження, які характеризують стан тієї галузі науки й техніки, в яку зробив внесок фондоутворювач, та збагачують Національний архівний фонд біографічними документальними пам'ятками (Tsentral'nyj 2019, 7). Фонди особового походження привертають значну увагу користувачів, зокрема, це фонди академіка архітектури Олексія Бекетова (Balyshev, Holubkina 2017, 130), члена-кореспондента Академії мистецтв СРСР, народного архітектора Олексія Заварова, професора фізико-математичних наук, астрономіриста-картографа Бориса Остащенка-Кудрявцева (Holubkina 2018), професорки архітектури, заслуженої архітекторки УРСР Валентини Маєвської,

вченого-ботаніка, доктора біологічних наук, професора Харківського державного університету імені О. М. Горького Юрія Прокудіна та його дружини ботаніка-альголога, докторки біологічних наук, професорки Харківського державного університету імені О. М. Горького Олександри Матвієнко (Horod u vojna 2012) тощо.

У перший же день російської військової агресії проти України 24 лютого 2022 р. Харків опинився в зоні активних бойових дій, але, попри це, більшість працівників ЦДНТА України вийшла на роботу, щоб вжити термінових організаційних, господарських заходів для забезпечення збереження документів Національного архівного фонду та захисту архівної будівлі.

Необхідно відзначити вагому підтримку міжнародної спільноти архівістів від самого початку воєнних дій в Україні. Вже 10 березня 2022 р. Виконавчий комітет Міжнародної ради архівів припинив всі відносини та офіційні контакти з архівними установами Росії та Білорусі, різко засуджуючи збройну агресію, яка ставить під загрозу втрати документальної та культурної спадщини України (Resolution in Support of Ukraine 2022). Крім того, іноземні архівні та наукові установи підкреслили важливість збереження документів Національного архівного фонду та запропонували свою допомогу в оцифруванні та зберіганні електронних ресурсів, надали матеріальну підтримку багатьом українським організаціям. Наприклад, ЦДНТА України отримав необхідні для забезпечення збереженості документів матеріали від Rządowa Agencja Rezerw Strategicznych (Державне агентство стратегічних резервів, Польща) та від Проекту «Музей відкрито на ремонт», які за фінансової підтримки фундації The International alliance for the protection of heritage (ALIPH Foundation) (Міжнародний альянс охорони спадщини, Швейцарія) і Heritage Emergency Response Initiative (Штаб порятунку спадщини, Україна).

Основні зусилля архівістів ЦДНТА України в перші місяці війни були спрямовані на адаптацію діяльності установи до умов воєнного стану в режимі онлайн і продовження повноцінної роботи. Основними напрямками діяльності архіву є організація формування Національного архівного фонду (НАФ), забезпечення збереженості документів НАФ,

популяризація та використання документів. Відповідно до наказу директора ЦДНТА України Марата Балишева з початком війни співробітники архіву виконували основні функційні посадові обов'язки дистанційно, але вже невдовзі більшість архівістів повернулася до штатної роботи для забезпечення безперебійної роботи установи.

Через оголошення воєнного стану в Україні відвідування читальної зали було призупинено до окремого розпорядження, проте архів продовжує надавати відповіді на запити та звернення громадян і юридичних осіб, здійснювати консультації, підтримувати зворотний зв'язок з користувачами через електронну пошту та месенджери в соціальних мережах. ЦДНТА України також здійснює постійну комунікацію з Державною архівною службою України та іншими архівними установами для організації й координації оптимальної роботи галузі.

Не припинилася діяльність архіву й щодо комплектування Національного архівного фонду, відбувається науково-технічне опрацювання документів, архівісти здійснюють контроль за станом роботи архівних підрозділів та експертних комісій юридичних осіб — джерел формування НАФ незалежно від форми власності. ЦДНТА України є науково-методичним центром, що надає практичну допомогу, організовує та проводить семінари, забезпечує підвищення кваліфікації з питань роботи з науково-технічною документацією. Зокрема протягом весни 2022 р., директор ЦДНТА України Марат Балишев та заступниця директора, головна зберігачка фондів Юлія Коваль провели низку публічних заходів:

- 27 квітня на базі Центрального державного історичного архіву в м. Львів та під головуванням його директорки Олеси Стефаник відбувся семінар-нарада на тему: «Актуальні питання забезпечення збереженості документів НАФ». Під час робочої зустрічі обговорено важливі питання щодо особливостей та перспектив роботи архівних установ щодо заходів із забезпечення збереженості, державного обліку, ремонту й реставрації документів НАФ, їх захисту під час особливого періоду, дотримання пожежної безпеки. Особливу

увагу керівництво центральних архівів приділило питанням цифровізації архівної справи (Holubkina 2020);

- 5 травня у змішаному режимі (на базі однієї з установ та за допомогою засобів zoom-конференції) було проведено практичний семінар з роботи з науково-технічною документацією для юридичних осіб джерел формування НАФ у місті Кривий Ріг, а саме: ДП «ДПІ «КРИВБАСПРОЕКТ» та АТ «КРИВОРІЖНДПРУДМАШ». Під час заходу учасники обговорили актуальні питання щодо нормативного забезпечення роботи з науково-технічною документацією, особливостей науково-технічного опрацювання документів та організації збереженості документів НАФ у сучасних реаліях;
- 6 травня 2022 р. на базі Державного архіву Львівської області проведено семінар-нараду з представниками установ, підприємств та організацій Львівської області на тему: «Забезпечення збереженості науково-технічної документації: нормативно-правове регулювання, принципи та критерії експертизи цінності». Фахівці обговорювали питання законодавчої та науково-методичної бази щодо роботи з науково-технічною документацією; принципи та критерії експертизи цінності науково-технічної документації; науково-технічне опрацювання документів: систематизація, формування та оформлення одиниць зберігання та складання описів;
- 26 травня 2022 р. у приміщенні Державного архіву Тернопільської області проведено семінар-нараду з представниками установ, підприємств та організацій Тернопільської області на тему: «Роль науково-технічної документації на сучасному етапі: комплектування, науково-технічне опрацювання, забезпечення збереженості». У семінарі взяли участь представники юридичних осіб-джерел формування НАФ, архівних підрозділів районних адміністрацій Тернопільської області, фахівці Державного архіву Донецької області. Було порушено питання законодавчої та науково-методичної бази щодо роботи з науково-технічною

документацією; принципи та критерії експертизи цінності науково-технічної документації; науково-технічне опрацювання документів: систематизація, формування та оформлення одиниць зберігання та складання описів.

Одним із магістральних напрямів роботи архіву є науково-інформаційна діяльність — виявлення, аналіз інформації, її узагальнення та введення в науковий обіг. Для удосконалення й унормування підготовлених архівістами методичних посібників, нормативних документів, науково-видавничих робіт, експозиційних планів виставок, наукових та науково-публіцистичних публікацій, довідково-інформаційних видань тощо у ЦДНТА України функціонує Науково-методична рада (Balyshev 2013, 46). До її складу входять провідні спеціалісти архіву, наукових установ, представники громадських організацій. З оголошенням воєнного стану в Україні засідання дорадчого органу відбуваються щомісяця дистанційно із застосуванням засобів електронного зв'язку.

Нові виклики, пов'язані зі встановленням карантину під час загострення респіраторної хвороби COVID-19 та російською військовою агресією 2022 р. показали необхідність розширення дистанційних послуг архіву, надання віддаленого доступу до архівних ресурсів. У ЦДНТА України було запроваджено низку нових видів робіт для задоволення потреб громадян. Ще у 2019 р. на офіційному вебсайті ЦДНТА України було оприлюднено 100 % описів документів у форматі PDF для того, щоб користувачі могли ознайомитися з документами онлайн (Opysy proiektnoi dokumentatsii). Під час дистанційної роботи в лютому-квітні 2022 р. архівісти провели роботу з переведення описів у машиночитаний формат DOCX, що значно спрощує виявлення необхідної документації за допомогою застосування ключових слів та розпізнавання різними пошуковими системами мережі Інтернет.

Крім того, було продовжено реалізацію масштабного проекту «ТОПАЗ» («ТОПологія Архівного Зберігання»), започаткованого 2019 р. для створення пошукової системи електронної ідентифікації об'єктів зберігання, що дозволяє відстежити стан та рух архівних документів (Aliksieienko та ін. 2020, 18). Система працює в такий спосіб:

за допомогою двовимірних QR-кодів зашифровується інформація про кожну окрему одиницю зберігання — пошукові дані, назва комплексу, заголовок одиниці зберігання та документа, виробничий індекс, дата створення, організація-розробник, носій інформації, мова, розмір, місце зберігання, наявність цифрової копії документа тощо. Навесні поточного року фахівці архіву зосередилися на створенні карток пошукової системи електронної ідентифікації об'єктів зберігання ТОПА3 за допомогою інструментів Microsoft Office.

Дослідники відзначають, що суспільство відчуває постійну потребу в отриманні, використанні та передаванні інформації (Ivanova 2017, 75). Задовольняючи потреби громадян у доступі до архівних ресурсів, працівники ЦДНТА України протягом всіх воєнних місяців продовжують регулярно оновлювати й розширяти інформаційний контент у соціальних мережах, на офіційному вебсайті, проводять онлайнві заходи за допомогою впровадження новітніх технологій: сервісів для створення інтерактивних мап, розроблення 3D-екскурсій, презентацій, візуалізації інформації. Наприклад, за цей час було підготовлено та оприлюднено на офіційному вебсайті 8 онлайнвих виставок документів для ознайомлення громадян з надбанням вітчизняних архітекторів, вчених, наукових установ, підприємств, масивом архівних документів, популяризації історичного минулого України (Vystavky onlajn 2022).

Залучення архівних інформаційних ресурсів, інформування про вітчизняні досягнення та культурну спадщину має певний вплив на формування, трансформацію національної свідомості, консолідацію українського суспільства. Архівісти підготували й надіслали до редакцій українських ЗМІ п'ять науково-публіцистичних статей різної тематики¹.

¹ Катерина Котенко «Недоторканні пам'ятки України — погляд крізь документи ЦДНТА України»; Тимур Андреев «Рекомендації зі створення та вдосконалення підземної та надземної інфраструктури центру міста Харкова у наукових розробках КиївНДПмістобудування (за документами ЦДНТА України)»; Дмитро Ожиганов «Сторічні традиції паперового виробництва»; Катерина Котенко «Як будували легендарний кінотеатр “Україна” у Києві: унікальні матеріали з архіву»; Ганна Голубкіна «Про актуальне в усі часи: пошуки розв'язання транспортної проблеми українських міст (за документами ЦДНТА України)».

Географія архівних документів з фондів ЦДНТА України на сьогодні не обмежується лише територією України, у них відображена історія науки і техніки на прикладі документів об'єктів з 26 країн світу, НТД також відрізняється широкою тематичною, хронологічною, мовною різноманітністю — архівісти виявили документацію, виконану 11 мовами (Balyshev, Holubkina 2020, 97).

Для ознайомлення з інформаційними ресурсами зарубіжжя в соціальних мережах Facebook та Instagram регулярно з'являються дописи в рубриці «Мандруємо світом з ЦДНТА України», що містять архівні документи й цікаві факти про різні країни світу. Зокрема, 2022 р. було оприлюднено відомості про США, Грузію, Німеччину, Туреччину, Вірменію, Угорщину, Молдову, Болгарію, Індію, Китай, Єгипет тощо. Ця рубрика традиційно викликає значний інтерес користувачів.

Попри негаразди воєнного часу, ЦДНТА України підтримав ініціативу Міжнародної ради архівів (International Council on Archives (ICA) й долучився до заходів з відзначення Міжнародного тижня архівів, який 2022 р. відбувався під гаслом #ArchivesAreYou (#АрхівЦеТи). Такі заходи було створено для того, щоб привернути увагу до світової архівної спадщини, донести до широкого загалу важливість і значення архівних установ у сучасному світі та розповісти про те, що означає бути архівістом. Протягом тижня, з 6 до 10 червня, на офіційному вебсайті ЦДНТА України і в соціальних мережах Facebook та Instagram організатори оприлюднювали онлайн-заходи, присвячені відзначенню Міжнародного тижня архівів (Zakhody 2022). Серед них відеоролик з субтитрами англійською мовою #CSSTAareWe (#ЦДНТАцеМи), у якому висвітлено проблему багатогранності поняття «архівіст», особливості внутрішньокolleктивного комунікаційного простору, специфіку особливого зв'язку співробітників із професійною спільнотою ЦДНТА України; відеоролик з субтитрами англійською мовою про стереотипи щодо архівної справи та спроби їх розвінчання, оснований на досвіді ЦДНТА України; презентація на тему: «Архів — це...» українською та англійською мовами; низка дописів на офіційному вебсайті та в соціальних мережах Facebook та Instagram.

У жовтні 2022 р. завершується підготовка комплексної 3D-екскурсії основними приміщеннями ЦДНТА України, спрямованої на реалізацію одного з пріоритетів Державної архівної служби України «відкриті архіви» (Stratehiia 2020). 3D-екскурсія — це реалістичне тривимірне відображення простору у вигляді панорамних зображень 3600 (Balyshev, Andreiev, Holubkina 2022, 180). 3D-візуалізація дає можливість ознайомитися з детальним, реалістичним віртуальним відображенням об'єкта, відчуті ілюзії «присутності» й «занурення». Відвідувачі віртуального туру можуть оглянути основні архівосховища, читальну залу, приймальню, робочі кабінети директора та структурних підрозділів архіву, холи з експозиційними стендами тощо. Крім того, у 3D-екскурсії впроваджено інтерактивні зони, додано відеофайли, фото архівних документів, посилання на виставки та архівні видання, бланки замовлення документів, форми зворотного зв'язку тощо. Онлайн-подорож доступна для перегляду на офіційному вебсайті ЦДНТА України у розділі «3D-екскурсії» (3D-ekskursii 2022).

У серпні 2022 р. було проведено апробацію впровадження 3D-екскурсії в навчальний процес. За допомогою сервісу Zoom для студентів Національного аерокосмічного університету імені М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» проведено дистанційну екскурсію архівом з демонстрацією 3D-екскурсії поверхами архіву та коментарями фахівця. Екскурсанти мали можливість віртуально відвідати приміщення, ознайомитися з історією архіву, складом і змістом науково-технічної документації, документальним багатством фондів та специфікою роботи основних структурних підрозділів ЦДНТА України, поставити питання щодо специфіки зберігання НТД.

Ще одним проєктом, ініційованим у ЦДНТА України у 2022 р., стало створення та наповнення об'єктно-географічного каталогу з подальшою розробкою на його базі інтерактивної карти на картографічній платформі Google Maps Me. Співробітники вносять до каталогу об'єкти, відомості про які є в документах архівних фондів, з точною географічною координатною прив'язкою, що позначається на інтерактивній мапі. Цей контент представлений також у вигляді

активних посилань на офіційний вебсайт і сторінки архіву в соціальних мережах Facebook та Instagram.

Станом на жовтень 2022 р. цей проєкт перебуває на стадії підготовки, його мета — надати можливість користувачам дистанційно самостійно здійснити пошук документів архіву безпосередньо за допомогою інтерактивної мапи. Створення й подальше картографування об'єктно-географічного каталогу є великим, складним та практично цінним проєктом, що започаткує електронний реєстр інформаційних ресурсів ЦДНТА України та забезпечить онлайнвий доступ до нього в режимі 24/7.

Зараз на офіційному сайті ЦДНТА України в розділі «Інтерактивні карти» доступні для перегляду онлайн бета-версії тематичної картографії України та світу (Interaktyvni karty 2022).

Ще одним з найважливіших напрямів забезпечення збереженості Національного архівного фонду, зважаючи на постійну загрозу пошкодження чи втрати оригіналів документів під час бойових дій, що може спричинити незворотну втрату не лише архівних першоджерел, а й зафіксованої в них інформації, є сканування науково-технічної документації, що здійснюється в архіві відповідно до плану оцифрування на 2022 р.

Отже, від початку широкомасштабного вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 р. ЦДНТА України постійно стикається з новими викликами, діяльність архівістів зазнала значних змін, проте вже точно можна сказати, що архів витримав випробування на стійкість, не припинив роботу. Основний внесок архівістів у Перемогу — це збереження унікального документального масиву, що є чи не єдиним джерелом інформації для післявоєнного відновлення знищених і пошкоджених об'єктів.

Список джерел та літератури / List of sources and literature

Aliexsienko, A. O., Balyshv, M. A., Naumenko, T. S., Cherniakhovs'ka, Yu. V. Protsesy tsyfrovizatsii ta zabezpechennia zberezhenosti dokumentiv NAF (zaprovadzhennia initsiatyvnoho proiektu «ТОPAZ» u TsDNТА Ukraine). *Arkhivy Ukrainy [Archives of Ukraine]*, no. 2 (323), 2020, s. 17-27. (In Ukrainian)

Алексєєнко, А. О., Балишев, М. А., Науменко, Т. С., Черняхівська, Ю. В. Процеси цифровізації та забезпечення збереженості документів НАФ (запровадження ініціативного проєкту «ТОПАЗ» у ЦДНТА України). *Архіви України*, № 2 (323), 2020, с. 17-27.

Balyshev, M. A., Holubkina, H. S. Fond osobovoho pokhodzhennia O. M. Beketova u Tsentral'nomu derzhavnomu naukovo-tekhnichnomu arkhivi Ukrainy (do 155-richchia vid dnia narodzhennia zodchoho). *Arkhiy Ukrainy [Archives of Ukraine]*, no. 3-4 (308-309), 2017, s. 130-139. (In Ukrainian)

Балишев, М. А., Голубкіна, Г. С. Фонд особового походження О. М. Бекетова у Центральному державному науково-технічному архіві України (до 155-річчя від дня народження зодчого). *Архіви України*, № 3-4 (308-309), 2017, с. 130-139.

Balyshev, M. A., Holubkina, H. S. Vvedennia u naukovyj obih inshomovnykh dokumentiv iz fondiv TsDNTA Ukrainy: problemy i poshuky. *Arkhiy Ukrainy [Archives of Ukraine]*, 2020, no. 4 (325), s. 84-98. (In Ukrainian)

Балишев, М. А., Голубкіна, Г. С. Введення у науковий обіг іншомовних документів із фондів ЦДНТА України: проблеми і пошуки. *Архіви України*, 2020, № 4 (325), с. 84-98.

Balyshev, M. A. Pro deiakі pytannia orhanizatsii roboty naukovo-metodychnoi rady derzhavnoho arkhivu (z dosvidu roboty Tsentral'noho derzhavnoho naukovo-tekhnichnoho arkhivu Ukrainy). *Arkhiy Ukrainy [Archives of Ukraine]*, no. 6 (288), 2013, s. 46-52. (In Ukrainian)

Балишев, М. А. Про деякі питання організації роботи науково-методичної ради державного архіву (з досвіду роботи Центрального державного науково-технічного архіву України). *Архіви України*, № 6 (288), 2013, с. 46-52.

Balyshev, M., Andreiev, T., Holubkina, H. Dosvid zi stvorennia 3D-ekskursii prymischenniamy Tsentral'noho derzhavnoho naukovo-tekhnichnoho arkhivu Ukrainy. *Arkhiy Ukrainy [Archives of Ukraine]*, no. 2 (331), 2020, s. 178-186. (In Ukrainian)

Балишев, М., Андрєєв, Т., Голубкіна, Г. Досвід зі створення 3D-екскурсії приміщеннями Центрального державного науково-технічного архіву України. *Архіви України*, 2022, № 2 (331), с. 178-186.

Holubkina, A. S. Nebesnyj kartohraf. *Yuzhnaia pravda [Southern Truth]*, № 15 (23789), 2018. (In Russian)

Голубкіна, А. С. Небесный картограф. *Южная правда*, № 15 (23789), 2018.

Holubkina, H. S. Tsyfrovizatsiia usikh protsesiv arkhivnoi spravy ta dilovodstva (na prykladi Tsentral'noho derzhavnoho naukovo-tekhnichnoho arkhivu Ukrainy). V: *Korolenkiv's'ki chytannia 2019. Biblioteki, arkhivy, muzei: konverhenta tsyfrova komunikatsiia, kros-medijnist', kliientoorientovanist'. Materialy ta tezy dopovidej i povidomlen' KhKhII Vseukrains'koi naukovo-praktychnoi konferentsii KhDnB imeni V. H. Korolenka 24–25 zhovtnia 2019 r.*, Kharkiv, 2020, s. 55-59. (In Ukrainian)

Голубкіна, Г. С. Цифровізація усіх процесів архівної справи та діловодства (на прикладі Центрального державного науково-технічного архіву України). В: *Короленківські читання 2019. Бібліотеки, архіви, музеї: конвергентна цифрова комунікація, крос-медійність, клієнтоорієнтованість. Матеріали та тези доповідей і повідомлень XXII Всеукраїнської науково-практичної конференції ХДНБ імені В. Г. Короленка 24–25 жовтня 2019 р.*, Харків, 2020, с. 55-59. (In Ukrainian)

Horod u vojna: Khar'kov v hody Velykoj Otechestvennoj vojny. No. 52 Yz vospomynanyj Yu. N. Prokudyna u A. M. Matvyenko, 2012, s. 427-441. (In Russian)

Город и война: Харьков в годы Великой Отечественной войны. № 52 Из воспоминаний Ю. Н. Прокудина и А. М. Матвиенко, 2012, с. 427-441.

Interaktyvni karty na ofitsijnomu vebсайti TsDNTA Ukrainy. *TsDNTA Ukrainy*, 2022, <https://cdnta.archives.gov.ua/index.php/uk/interaktyvni-karty>. Data perehliadu: 10 zhovtnia 2022. (In Ukrainian)

Інтерактивні карти на офіційному вебсайті ЦДНТА України. *ЦДНТА України*, 2022, <https://cdnta.archives.gov.ua/index.php/uk/interaktyvni-karty>. Дата перегляду: 10 жовтня 2022.

Ivanova, A. V. Informatsijnyj vplyv na formuvannia tolerantnoi svidomosti v konteksti politychnoho samovyznachennia. *Politykus [Politicus]*, вур. 2, 2017, s. 75-78. (In Ukrainian)

Іванова, А. В. Інформаційний вплив на формування толерантної свідомості в контексті політичного самовизначення. *Політикус*, вип. 2, 2017, с. 75-78.

Opysy proiektnoi dokumentatsii na ofitsijnomu vebсайti TsDNTA Ukrainy. *TsDNTA Ukrainy*, 2022, <https://cdnta.archives.gov.ua/index.php/uk/opisi/opisi-1>. Data perehliadu: 10 zhovtnia 2022. (In Ukrainian)

Описи проєктної документації на офіційному вебсайті ЦДНТА України. *ЦДНТА України*, 2022, <https://cdnta.archives.gov.ua/index.php/uk/opisi/opisi-1>. Дата перегляду: 10 жовтня 2022.

Pravyly roboty z naukovo-tekhnichnoiu dokumentatsiieiu v arkhivnykh ustanovakh. *Derzhavna arkhivna sluzhba Ukrainy, Ukrain's'kyj naukovo-doslidnyj instytut arkhivnoi spravy ta dokumentoznavstva*, 2014. (In Ukrainian)

Правила роботи з науково-технічною документацією в архівних установах. *Державна архівна служба України, Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства*, 2014.

Resolution in Support of Ukraine. *International Council on Archives*, 10 Mar. 2022, https://www.ica.org/sites/default/files/eng_resolution_in_support_of_ukraine_0.pdf. Accessed 10 Oct. 2022.

Stratehiia rozvytku arkhivnoi spravy do 2025 roku. *Derzhavna arkhivna sluzhba Ukrainy*, 2020. <https://archives.gov.ua/wp-content/uploads/Стратегія-розвитку-архівної-справи.pdf>. Data perehliadu: 10 zhovtnia 2022. (In Ukrainian)

Стратегія розвитку архівної справи до 2025 року, *Державна архівна служба України*, 2020. <https://archives.gov.ua/wp-content/uploads/Стратегія-розвитку-архівної-справи.pdf>. Дата перегляду: 10 жовтня 2022.

Tsentral'nyj derzhavnyj naukovo-tekhnichnyj arkhiv Ukrainy: Anotovanyj reiestr opysiv. Kharkiv, 2019. (In Ukrainian)

Центральний державний науково-технічний архів України: Анотований реєстр описів. Харків, 2019.

Vystavky onlajn na ofitsijnomu veb sajti TsDNTA Ukrainy. *TsDNTA Ukrainy*, 2022, <https://cdnta.archives.gov.ua/index.php/uk/exhibitions-uk>. Дата перегляду: 10 жовтня 2022. (In Ukrainian)
Виставки онлайн на офіційному вебсайті ЦДНТА України. *ЦДНТА України*, 2022, <https://cdnta.archives.gov.ua/index.php/uk/exhibitions-uk>. Дата перегляду: 10 жовтня 2022.

Zakhody do Mizhnarodnoho tyzhnia arkhiviv na ofitsijnomu veb sajti TsDNTA Ukrainy. *TsDNTA Ukrainy*, 2022, <https://cdnta.archives.gov.ua/index.php/uk/uarazom/mizhnarodnyi-tyzhden-arkhiviv-2022>. Дата перегляду: 10 жовтня 2022. (In Ukrainian)

Заходи до Міжнародного тижня архівів на офіційному вебсайті ЦДНТА України. *ЦДНТА України*, 2022, <https://cdnta.archives.gov.ua/index.php/uk/uarazom/mizhnarodnyi-tyzhden-arkhiviv-2022>. Дата перегляду: 10 жовтня 2022.

3D-ekskursii na ofitsijnomu veb sajti TsDNTA Ukrainy. *TsDNTA Ukrainy*, 2022, <https://cdnta.archives.gov.ua/index.php/uk/3d-ekskursiji>. Дата перегляду: 10 жовтня 2022. (In Ukrainian)
3D-екскурсії на офіційному вебсайті ЦДНТА України. *ЦДНТА України*, 2022, <https://cdnta.archives.gov.ua/index.php/uk/3d-ekskursiji>. Дата перегляду: 10 жовтня 2022.

Hanna Holubkina

Head of Documents Information Using Department

Central State Scientific and Technical Archives of Ukraine

Moskalivska st., 139, 61157, Kharkiv, Ukraine

Email: an.golubkina@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1083-3228>

CHALLENGES OF WARTIME: THE WORK OF THE CENTRAL STATE ARCHIVE OF SCIENCE AND TECHNOLOGY (TsDNTA) OF UKRAINE DURING THE RUSSIAN INVASION

The article focuses on the activities of the Central State Archive of Science and Technology (TsDNTA) of Ukraine from the start of the full-scale Russian invasion on February 24, 2022

and until October 2022. The author gives an overview of the types of scientific and technical documentation and composition and contents of the archive's holdings and considers the principal areas of the archive's work, aimed at enriching the National Archive Fund with socially valuable materials, ensuring the preservation of documents, popularizing archival resources, and promoting their wider use. Particular attention is paid to important cooperation with legal entities that serve as key sources of documentation for the National Archive Fund, as well as to the provision of practical and methodological assistance to employees of state archival institutions. Implementing the Strategy for the Development of Archives until 2025 and maintaining the priority of ensuring unhindered access to information and satisfying people's information needs by providing equal access to archival resources, the TsDNTA of Ukraine elicits feedback from users, services requests, issues electronic copies of documents, offers online consultations, etc. Despite the difficult wartime conditions and remote work, the archivists of the TsDNTA of Ukraine continue to pursue large-scale undertakings launched earlier, particularly the creation of a search system for the electronic identification of objects of preservation (TOPAZ) and development of a comprehensive 3D tour of all the premises of the archive. These endeavors not only significantly expand the nomenclature of remote services the archive provides, but also have given rise to new projects introducing innovative technologies into archival work, in particular the development of an object-geographical catalog integrated into an interactive map. These measures are aimed at adapting the TsDNTA of Ukraine to wartime conditions and preserving the country's scientific and cultural heritage. Since the Russian armed aggression is still ongoing and archival institutions are functioning under the constant threat of destruction and seizure by the invaders, the article is far from the last word in the study of the efforts by the archivists of the TsDNTA of Ukraine to safeguard the nation's cultural treasures. The subject has a lot of potential for further research.

Keywords: TsDNTA of Ukraine, archive, scientific and technical documentation, National Archive Fund, war in Ukraine.

Текст надійшов до редакції 30.10.2022.

The text was received by the editors 30.10.2022.

Текст затверджено до друку 25.11.2022.

The text is recommended for printing 25.11.2022.